Lietuvos laisvosios rinkos institutas
ANNO 1990

2025 m. gegužė

Dėl Pelno mokesčio įstatymo Nr. IX-675 5, 17, 18, 30, 33, 34, 35, 38-2, 41, 43 ir 56-1 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 30-3 straipsniu įstatymo projekto Nr. XVP-435

Dėl mokesčio tarifo didinimo

Pelno mokesčio tarifo didinimas yra netikslingas ir žalingas dėl šių priežasčių:

- Lietuvoje pelnas jau apmokestinamas du kartus – taikant mokestį metiniam pelnui ir po to dar kartą paskirstant jį dividendais. Taip bendra mokesčių našta gali pasiekti net 28,6 proc., nes tos pačios pajamos apmokestinamos pirma 16 proc. pelno mokesčiu, antra 15 proc. pajamų mokesčiu. Po reformos bendras tarifas pasiektų 29,44 proc.
- Lietuvoje veikiantis pelno mokesčio modelis daro Lietuvą nekonkurencinga regione. Estijoje ir Latvijoje galioja kitoks – paskirstytojo pelno mokesčio modelis, kai pelnas apmokestinamas tik vieną kartą jo paskirstymo momentu, taikant 20 proc. tarifą Latvijoje ir 22 proc. tarifą Estijoje. Pagrindinis šio modelio privalumas – jei įmonė investuoja ar kaupia rezervus ateičiai ji pelno mokesčio nemoka – ši prievolė atsiranda tik tada, kai pelnas paskirstomas akcininkams.

Investicijų skatinimo būdai

Įstatymo projekto tikslą sudaryti papildomas palankias sąlygas investicijoms į technologinį atsinaujinimą, kartu prisidedant prie paskatų sistemos siekiant pramonės struktūros gerinimo pereinant prie aukštųjų ir vidutinių aukštųjų technologijų, galima įgyvendinti keliais būdais:

- Taikant **reinvestuojamo pelno neapmokestinimo režimą**, uždirbtas pelnas būtų apmokestinamas atskaičius įgyvendintų investicijų vertę (svarstytina leisti įmonėms atidėti rezervus ateities laikotarpių investicijoms). Tai atsvertų progresinių mokesčių įvedimo žalą ir paskatintų įmones toliau investuoti Lietuvoje.

- **Gerinant momentinio nusidėvėjimo atskaitą**. Momentinis nusidėvėjimas, leidžiantis atskaityti ilgalaikio turto įsigijimo kainą iš karto, netaikant nusidėvėjimo normatyvų, palengvina įmonių pinigų srautų valdymą, bet investicinės veiklos reikšmingai nepaskatina. Tikslinga sudaryti sąlygas taikyti momentinį nusidėvėjimą visoms ilgalaikio turto rūšims, naudojamoms ūkinei veiklai vykdyti, neribojant dirbtiniais kriterijais ir neprisirišant prie investiciniam projektui taikomų kriterijų (žr. žemiau). Atlikus investiciją ir pasinaudojus momentinio nusidėvėjimo galimybe, pirmaisiais metais mokėtina pelno mokesčio suma taps mažesnė, tačiau padidės ateinančiais

laikotarpiais. Norint realiai paskatinti investicijas, svarstytina leisti atskaityti ne 100 proc. o 130 proc. turto vertės. Tokiu atveju investicinė veikla būtų skatinama, nes virstų realiu mokestiniu sutaupymu.

- **Panaikinant iki šiol galiojusius biurokratinius apribojimus, taikomus vykdant investicinį projektą.** Investicinio projekto nuostatos efektyvumą slopina dirbtiniai kriterijai ir apribojimai, kuriantys administracinę naštą tiek įmonėms, tiek mokesčių administratoriui:
    - Norint pasinaudoti investicinio projekto nuostatomis, leidžiančiomis mažinti apmokestinamąjį pelną, būtina įrodinėti, kad investicijos skirtos naujų, papildomų produktų gamybai ar paslaugų teikimui arba gamybos (ar paslaugų teikimo) pajėgumų didinimui, arba naujo gamybos (ar paslaugų teikimo) proceso įdiegimui, arba esamo proceso (jo dalies) esminiam pakeitimui. Įmonės pačios suinteresuotos vykdyti tokią investicinę veiklą, kuri leistų kurti didžiausią vertę, tad derėtų atsisakyti prievolės įrodinėti šių investicijų naudingumą mokesčių administratoriui.
    - Įsigyjant krovininius automobilius, priekabas ir puspriekabes, apmokestinamąjį pelną dėl šio turto įsigijimo galima sumažinti tik iki 300 000 eurų patirtų išlaidų per mokestinį laikotarpį suma, o įsigyjant autobusus šia nuostata pasinaudoti iš viso neleidžiama. Šio reikalavimo derėtų atsisakyti, nes jis diskriminuoja įmones pagal jų veiklos pobūdį ir stabdo Lietuvai svarbių sektorių augimą.
    - Investicinio projekto nuostatos, palengvinančios investavimą, taikomos tik naujiems įrenginiams, pagamintiems ne seniau nei dveji metai. Ne visi ūkio subjektai yra pajėgūs įsigyti visiškai naują ir nenaudotą įrangą, taip pat ne visuomet tokių naujausių įrenginių įsigijimas yra ekonomiškai ir technologiškai pagrįstas – įsigyti jau išbandytą kitų ūkio subjektų arba jų jau naudotą įrangą gali būti ekonomiškai tikslinga. Dėl to, įrenginių naujumo reikalavimo derėtų atsisakyti.

Dėl poveikio vertinimo atlikimo reikalingumo

- Šiuo įstatymo projektu iš esmės keičiamas galiojantis teisinis reguliavimas, dėl to privalo būti atliktas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas. Remiantis LR Teisėkūros pagrindų įstatymo 15-uoju straipsniu, turi būti įvertinamas poveikis ekonomikai, konkurencijai, valstybės finansams, administracinei naštai, regionų plėtrai ir kitoms sritims. Taip pat nėra pateiktos alternatyvos, kurios pagal teisėkūros pagrindų įstatymą yra privalomos – siekiant pasirinkti geriausią, kuri leistų mokestinę bazę išsaugoti ir ateityje padidinti. Keliant tikslą surinkti daugiau pajamų į biudžetą, būtina

svarstyti keletą alternatyvų ir rinktis tą, kurią įgyvendinti galima mažiausiai varžant gyventojus ir ekonominę veiklą, užtikrinant visuomenėje santarvę ir palaikymą.

- Projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad poveikio vertinimas atliktas naudojant Europos Komisijos apskaičiuotą fiskalinio multiplikatoriaus įvertį. Fiskalinis multiplikatorius naudojamas vertinant mokestinių pajamų ir valdžios išlaidų pokyčių poveikį ekonomikos augimui. Jis naudojamas ekonominėse prognozėse vertinant fiskalinės ekspansijos ar konsolidacijos poveikį, o ne mokestinės politikos vertinimui.
- Šis metodas nėra tinkamas vertinti pelno mokesčio padidinimo poveikį ekonomikos augimui. Jis nediferencijuoja skirtingų mokesčių poveikio, o vertina tik bendrą visų mokestinių pajamų ir išlaidų pokytį. Tinkamam poveikio vertinimui reiktų modeliuoti ne tik valdžios piniginių srautų pokyčius, bet ir poveikį žmonių elgsenai, investicijoms, kapitalo judėjimui. Dėl šių priežasčių atliktas poveikio vertinimas yra nepakankamas: prieš svarstant įstatymo projektą, būtina atlikti tinkamą poveikio vertinimą, kuris atsižvelgtų ir į netiesioginį padidintų mokesčių tarifų poveikį investicijoms, mokestinei bazei, ekonomikos augimui ir kitiems ekonomikos rodikliams.